

ВАЖЛИВІСТЬ ЗБЕРЕЖЕННЯ ІКОНОСТАСУ УСПЕНСЬКОЇ ЦЕРКВИ У ЛЬВОВІ І СУЧАСНА ХУДОЖНЯ ПРАКТИКА

Серед проблем художньої освіти є одна досить нагальна: це — виховання художників, які працюють в галузі сакрального мистецтва. Художники малюють ікони, розписують стіни церков і самі проєктують іконостаси, а головне визначають їхні програми, що колись робило тільки духовництво. Зараз все віддано на поталу художника. Втім, високих іконостасів минулого лишилось мало, після революції майже всі було знищено. І тому так важливо, щоб їх найбільш класичні зразки було відтворено. Вони були б своєрідним орієнтиром, еталоном і богословських програм, і художньої якості. Серед них чи не першою, добре документованою пам'яткою, яка б мала правити за взірець, є Успенський іконостас, ікони якого розпоршені зараз у різних місцях. Слід також зазначити, що іконостас Успенської церкви Ставропільського братства міста Львова — одна з найвидатніших пам'яток українського мистецтва 1629–1638 рр., яка не збереглась *in situ*. Його авторами були видатні малярі кінця XVI — початку XVII століття, такі як Федір Сенькович та Микола Петрахович. Одним з вагомих факторів є також і відомість імен цих майстрів на противагу від іконостасу, який знаходиться в П'ятницькій церкві, де відомості щодо імен майстрів — живописців не збереглися.

Зараз ікони і різьблення іконостасу знаходяться в селі Великі Грибовичі, Успенській церкві Ставропільського братства міста Львова та Національному музеї у Львові. Проте цей іконостас є етапним в історії українського мистецтва як один з перших високих іконостасів цього часу, зроблений найвидатнішими митцями цієї епохи.

Історичні джерела зберегли велику кількість інформації про іконостас, що сприяло тому, що мистецтвознавці, починаючи з ХХ ст. приділяли йому значну увагу. Велика кількість публікацій однак не вирішила усіх проблем, пов'язаних з цією ексклюзивною пам'яткою, навіть до цього часу не було спроби його реконструювати. А тільки реконструкція дасть змогу дослідникові з'ясувати такі суттєві проблеми, як програма іконостасу, його стиль, майстри і, нарешті — значення.

Аналіз уцілілих ікон іконостасу, а також численні архівні матеріали, що стосуються пам'ятки та історії львівського Успенського братства дозволяють реконструювати та прослідкувати розвиток не тільки архітекτονіки високого іконостасу на Україні в першій половині ХVІІ ст. на прикладі Успенської церкви Ставропігійського братства міста Львова 1629–1638 рр., але й порівняти генезис, богословську програму, іконографію, стиль та семантику зображень з генезисом іконостасів цієї доби, зокрема П'ятницьким іконостасом Львова (1644) та іконостасами: церкви Св. Миколая міста Замості (який, на жаль, є втраченим) [1], та Великої церкви (Успенського собору) Києво-Печерської лаври ХVІІ–ХVІІІ ст. [2], але й розглянути і дослідити тогочасні засади світогляду людини в контексті культурного життя та еволюцію теологічно-просвітницької думки тогочасного суспільства.

Недарма при дослідженні було звернуто увагу на іконостаси Успенської та П'ятницької церков міста Львова, бо саме в цей час Львів знаходиться на роздоріжжі культурних течій з різних країн Європи та не цурається впливів Заходу, додаючи майстерність та колорит власного шляхетного походження в мистецтві.

Потрібно також звернути увагу на готовність та освіченість малярів, замовників і священства до сприйняття нових тенденцій та форм у мистецтві, нової іконографії, що на той час у собі поєднувала протест проти окатоличування та мала суттєві запозичення іконографії зі збірочок іноземних гравюр, широко розповсюджених тоді, таких як Біблії Йоде, Біблії Пискатора та з гравюр братів Віріксів [3]. І це лише побіжна згадка про один із аспектів впливу іноземних тенденцій саме на цю пам'ятку, не кажучи вже про стиль Відродження, втілений в архітектурі Успенської церкви, в її декорі та іконостасі.

На жаль, у даний час Успенський іконостас знаходиться у жахливому стані та потребує невідкладної реставрації, хоча громади церков, як у Львові так і у селі Великі Грибовичі, намагаються зберігати пам'ятку в належному стані. Проте неможливо провести такий об'єм реставраційних робіт силами лише самих громад. Фактично проведено реставрацію ікон страсного циклу іконостасу [4] і одвірок царських врат, тобто тільки тих ікон, що знаходяться у Львові.

Важливим аспектом вивчення сучасного мистецтва на початку XXI ст., коли художник має повну свободу дій, як у мистецтві та й у його трактуванні, загальнодоступний шлях до інформації (такі як живі контакти та доступ до Інтернету), є зростаюча роль досліджень та здобутків різних століть як у сфері мистецтва: архітектури, живопису, графіки, так і історико-теоретичної складової творчості митця. Модерний художник є частиною сучасного світового артпростору, тому, щоб зрозуміти тенденції та пріоритети мистецтва загальносвітового масштабу, потрібно, перш за все, звернути увагу на історію розвитку власного мистецтва та його збереження.

1. Відомий з літографії К. Грязнова: *Батюшков П. Н.* Памятники русской старины в западных губерниях. — СПб, 1885. — Вып. VII–VIII (без пагінації).

2. *Тафанушенко С. А.* Український іконостас // Записки Наукового товариства імені Шевченка. — Львів, 1994. — Т. ССХХVII: Пр. секції мистецтвознавства. — С. 141–170.

3. A eksandrowycz W. Cyk pasyjny Miko aja Morochowskiego Petrachnowicza z ikonostasu cerkwi Za ni cia Matki Boskiej we Lwowie. ryd a inspiracji oraz osobliwi ci ich wykoryzowania // Przegl d Wschodni. — Warszawa, 2001. — Т. 7. — Zesz. 3(27). — S. 791–816.

4. Реставрація ікон страсного циклу була проведена В. Вуйциком. Спостереження щодо іконографії ікон та історіографії питання більш докладно викладено у статті: *Вуйцик В.* До питання про авторство ікон страсного циклу Успенської церкви у Львові // Бюлетень Інституту Укрзахідпроектреставрація. — Львів, 2001. — 3 (4) лист. — С. 2–5.

Анотація. У статті розглядається питання важливості збереження іконостасу Успенського собору у Львові у контексті сучасної художньої практики.

Ключові слова: іконостас, Успенська церква у Львові, сучасна художня практика.

Аннотация. В статье рассматривается вопрос важности сохранения иконостаса Успенского собора во Львове в контексте современной художественной практики.

Ключевые слова: иконостас, Успенская церковь во Львове, современная художественная практика.

Summary. In article the question of importance of preservation to an iconostasis of the Uspensky cathedral in Lvov in a context of modern art practice is considered.

Keywords: an iconostasis, Uspensky church in Lvov, modern art practice.